

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО

12 листопада 2024 р.

Фаховий висновок

**щодо неналежності об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб
та об'єктів права власності, пам'ятників та пам'ятних знаків),
присвячених Короленку Володимирі Галактіоновичу (1853-1921),
до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-ІХ від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-ІХ від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії

з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру;

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі,

в) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях зокрема Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, територіальних утворень,

адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі невизнаних, що створювалися під час реалізації російської імперської політики на окупованих, анексованих чи в інший спосіб зайнятих Російською імперією, Російською республікою, Російською державою, Російською Соціалістичною Федеративною Радянською Республікою територіях, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівникам радянських органів державної безпеки всіх рівнів;

г) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури);

г) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені подіям, пов'язаним із здійсненням російської імперської політики (крім зображень, пам'ятників та пам'ятних знаків, пов'язаних з опором і вигнанням нацистських окупантів з України, із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури);

д) зображення гасел, цитат осіб, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях Російської імперії, територіальних утворень, адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі невизнаних, що створювалися під час реалізації російської імперської політики на окупованих, анексованих чи в інший спосіб зайнятих Російською імперією, Російською республікою, Російською державою, Російською Соціалістичною Федеративною Радянською Республікою територіях, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики, публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів;

е) зображення, написи, пов'язані із глорифікацією і виправданням російської імперської політики;

є) назви областей, районів, населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які відповідають критеріям, встановленим підпунктами «в» і «г» цього пункту, назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики, назви російських міст та інших географічних, історичних та культурних об'єктів Російської Федерації, що не пов'язані безпосередньо із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури або з культурою поневолених народів Російської Федерації.

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників та пам'ятних знаків), присвячених російському письменникові та громадському діячеві Короленку Володимирові Галактіоновичу (1853–1921), вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

Короленко Володимир Галактіонович (1853–1921) – російський письменник та громадський діяч. Народився в м. Житомирі в родині повітового судді Галактіона Короленка, дитинство та юність провів на Волині. 1871 року закінчив Рівненську приватну гімназію; спогади про навчання в гімназії і тогочасне життя міста описав у своїх творах, зокрема «Історії мого сучасника». У гімназійний період В. Короленко познайомився з творчістю Тараса Шевченка, яка вразила його «безпредметною тугою за чимось невиразним, як гомін степового вітру на козацькій могилі». Під час навчання в Москві за участь у студентському протесті 1876 року його відрахували з Петровської землеробської і лісової академії, заслали до м. Кроштадта; у 1879 р. Короленка як політично неблагонадійного заарештовано і вислано до В'ятської губернії; за відмову у 1881 р. присягнути Олександрові III – до Сибіру, 1884 року – до Якутії. Загалом у засланні В. Короленко провів майже 10 років.

З 1885 р. жив у Нижньому Новгороді, з 1896 р. – у Санкт-Петербурзі, з 1900 р. і до смерті – у Полтаві, де долучився до літературно-громадського життя Полтавщини. Налагодив та підтримував дружні стосунки з діячами української культури П. Мирним, М. Кропивницьким, М. Коцюбинським, І. Тобілевичем, І. Карпенком-Карим, Х. Алчевською, Г. Хоткевичем та іншими, популяризував творчість українських письменників у Росії. У

Полтаві Короленко завершив нариси «У козаків», писав другий цикл сибірських оповідань («Мороз», «Феодали» та ін.), оповідання «Мить» і «Не страшне».

В основі творів «Сон Макара» («Русская мысль», 1885, № 3), «Слепой музыкант» – враження дитинства, проведеного на Волині. У деяких оповіданнях (наприклад, «Судный день») письменник відтворив колорит, картини природи та українського побуту; звернув увагу на героїку та волелюбство українського народу («Парадокс» // Русское богатство, 1894, № 5; «Марусина заимка. Очерк из жизни в далекой стороне» // Там само, 1899, № 4; «Сорочинская трагедия» // Там само, 1907, № 4), виступав на захист українських селян і вільного розвитку культури, мови та літератури. Наскрізними мотивами творчості письменника були загальнолюдські «туга за повнотою існування», добро та щастя.

Відстоював рівноправність народів, захищав право національних меншин, виступав проти шовінізму та антисемітизму, терору й насильства, засуджував міжнаціональну ворожнечу; Короленко – автор циклу статей «Дело Бейлиса» (1913) (Єврейська Рада України з нагоди 145-ї річниці від дня народження В. Короленка присвоїла йому звання «Праведник України»).

Вітав Лютневу революцію, але виступив проти Жовтневого перевороту 1917 року в Петрограді, вважаючи його таким, що обмежує демократію та свободу. Критично ставився до політики більшовиків, категорично не приймаючи їхнього максималізму та виправдання насильства абстрактною метою («Письма к Луначарскому», Париж, 1922). Погляди письменника ґрунтувалися не на класовому підході, а на загальнолюдських принципах моралі.

Після його смерті радянська влада, зважаючи на активну боротьбу В. Короленка із самодержавством та переслідування його царатом, внесла ім'я Короленка до пантеону шанованих письменників, а також безапеляційно зарахувала його до палких прихильників більшовизму.

В. Короленко не обіймав керівних посад в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, не сприяв реалізації російської імперської політики, не підтримував, не глорифікував, не виправдовував російську імперську політику, не закликав до русифікації чи українофобії.

З огляду на викладене вище **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятники та пам'ятні знаки), присвячені російському письменникові та громадському діячеві**

Короленку Володимирові Галактіоновичу (1853–1921), не містять обмежень, установлених Законом України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», а отже, не належать до символіки російської імперської політики.

Водночас, зважаючи на те, що В. Короленко, попри очевидне українське коріння, свідомо обравши російську («великорусскую») культурну та громадянську ідентичність, не пов'язував себе з українством та українською культурою, негативно ставився до ідеї української державності як такої та її відновлення в 1917 році, глорифікація В. Короленка надалі (присвоєння його імені об'єктам топонімії, назвам юридичних осіб та об'єктів права власності, встановлення на його честь пам'ятників, пам'ятних знаків) недоцільна.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

НАУМОВ Сергій Олександрович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович